ISSN 0125 - 7447 * VOLUME 22 NUMBER 5 * FEBRUARY 8, 1991

รายงาน การเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์

WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL SURVEILLANCE REPORT

- ระบาดวิทยาของโรคเอดส์ จังหวัดเชียงราย 50

สาระสำคัญในฉบับ

Highlight

.....

ระบาดวิทยาของโรคเอดส์ จังหวัดเชียงราย

การเฝ้าระวังระบบปกติ (รง.506/1, รง.507/1) นับจากเดือนกรกฎาคม 2531 ถึงเดือนธันวาคม 2533 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ได้รับรายงานผู้ป่วยโรคเอดส์ 2 ราย ผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ 26 ราย และผู้ติดเชื้อเอดส์ 3,036 ราย ในกลุ่มผู้ติดเชื้อ เป็นชาย 1,139 ราย หญิง 1,897 ราย อยู่ในกลุ่มติดต่อทางเพศสัมพันธ์ 82 % และกลุ่มยาเสพติด 5.9 % ส่วนการเฝ้าระวังการติดเชื้อ HIV เฉพาะพื้นที่ ใน 6 กลุ่ม พบว่ามีการเพิ่มขึ้น หรือชะลอตัวในอัตราการติดเชื้อที่สูงแล้วทั้งสิ้น กลุ่มที่มีอัตราการติดเชื้อสูงสุด ได้แก่ กลุ่มผู้ติดยาเสพติด และกลุ่มที่มีอัตราการติดเชื้อเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้แก่ กลุ่มหญิงบริการ

การเฝ้าระวังโรค

ระบาดวิทยาของโรคเอดส์ จังหวัดเชียงราย

Epidemiology of AIDS in Chiangrai Province

จังหวัดเชียงราย ได้เริ่มมีรายงานผู้ติดเชื้อโรคเอดส์รายแรก เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ 2531 นับจากนั้น เชื้อไวรัสได้แพร่กระจายไปในชุมชนอย่างรวดเร็ว รูปแบบการแพร่กระจายน่าจะเป็นไปตามรูปแบบที่กองระบาดวิทยาเคยนำเสนอในการอบรมแก่แพทย์และนักวิชาการสาธารณสุข ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ กล่าวคือ จากผู้ติดยาเสพติด เข้าสู่วงจรโสเภณี ชายนักเที่ยว ปัจจุบัน เราเริ่มมองเห็นการแพร่กระจายสู่กลุ่มหญิงที่มาตรวจครรภ์ ซึ่งแน่นอนว่า โรคเอดส์ในเด็กคงจะตามมาในไม่ช้านี้

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ร่วมกับฝ่ายเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลศูนย์ดำเนินการเฝ้าระวังผู้ติดเชื้อเอดส์อย่างต่อเนื่องมาก่อนที่จะพบผู้ติดเชื้อรายแรก ข้อมูลที่นำมาเสนอในรายงานเฝ้าระวังโรคในฉบับนี้ประกอบด้วย

ข้อมูลการเฝ้าระวังโรคที่มาจาก 2 แหล่ง คือ

1. ข้อมูลการเฝ้าระวังโรคเอดส์ระบบปกติจากรายงาน 506/1 และ 507/1 จากฝ่ายควบคุมโรคติดต่อ และงานระบาดวิทยาของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

2. ข้อมูลการเฝ้าระวัง เฉพาะกลุ่มต่างๆ รวม 6 กลุ่ม ในระบบการเฝ้าระวังโรคเฉพาะพื้นที่ (Sentinel Surveillance) ตามข้อแนะนำของหน่วยติดตามสถานการณ์โรคเอดส์กองระบาดวิทยา

ผลการเฝ้าระวัง

1. การเฝ้าระวังในระบบปกติ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทำการเจาะเลือดในประชากรซึ่งไม่มีข้อมูลของกลุ่มที่แน่ชัดตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2531 ถึงเดือนกันยายน 2532 จากการตรวจเลือดทั้งสิ้น 14,589 คน พบมีผู้ติดเชื้อไวรัสเอดส์ จำนวน 152 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.04 และในช่วงเวลาเดียวกัน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดยังได้รับโอนผู้ติดเชื้อจากจังหวัดอื่นๆ ส่งเข้ามาถึง 280 ราย

นับจากเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2531 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2533 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ได้รับรายงานผู้ป่วยโรคเอดส์ 2 ราย

รายที่ 1 นับเป็นผู้ป่วยรายที่ 25 ของประเทศ (1) เป็นผู้ป่วยเพศหญิงอายุ 1 ปี 5 เดือน คาดว่าผู้ป่วยได้รับเชื้อ จากมารดาตั้งแต่อยู่ในครรภ์ ผู้ป่วยเสียชีวิตในเดือนกรกฎาคม พ.ศ 2532 ด้วยอาการอุจจาระร่วงเรื้อรัง

รายที่ 2 นับเป็นผู้ป่วยรายที่ 69 ของประเทศ (2) เป็นผู้ป่วยชายไทย อายุ 29 ปี อาชีพรับจ้าง ติดเชื้อจากการติดต่อทางเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการ มีอาการติดเชื้อราในปากและคอ และมีอาการของโลหิตเป็นพิษ ผู้ป่วยเสียชีวิตแล้วในเดือนมิถุนายน 2533 รวมระยะเวลาที่ทราบว่ามีอาการของโรคเอดส์จนเสียชีวิตรวม 4 เดือน จากการตรวจเลือดภรรยาให้ผลบวกเช่นกัน

นอกจากนี้จากข้อมูลการเฝ้าระวังโรค จำนวนผู้ป่วยที่มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ (ARC) เพิ่มจาก 0 ราย ในปี 2531 เป็น 7 และ 19 ราย ในปี พ.ศ 2532 และ 2533 ตามลำดับ ในขณะที่จำนวนผู้ติดเชื้อไวรัสเอดส์เพิ่มขึ้นจาก 46 ราย เป็น 585 และ 2,405 ราย นับจาก พ.ศ 2531-2533 ตามลำดับ

จากผู้ติดเชื้อทั้งสิ้นจากเดือนกรกฎาคม 2531-ธันวาคม 2533 จำนวน 3,036 ราย เป็นชาย 1,139 ราย คิดเป็นร้อยละ 38 และ เป็นเพศหญิง 1,897 ราย อยู่ในกลุ่มติดต่อทางเพศสัมพันธ์ถึงร้อยละ 82 ในขณะที่กลุ่มยาเสพติดคิดเป็นร้อยละ 5.9

เมื่อนำรายงานผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2531-พฤศจิกายน 2533 มาคำนวณอัตราป่วยต่อประชากรแสนคน ในช่วงเวลาดังกล่าวพบว่ามีรายงานจากทุกอำเภอ พบตั้งแต่ 80.2 ต่อประชากรแสนคน จนถึง 931.96 ต่อประชากรแสนคน โดยมีค่าเฉลี่ยของอัตราป่วยทั้งจังหวัด 263.23 ต่อประชากรแสนคน (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 จำนวนผู้ติดเชื้อไวรัสเอดส์ ต่อประชากร 100,000 คน เป็นรายอำเภอ จังหวัดเชียงราย พ.ศ 2531-2533

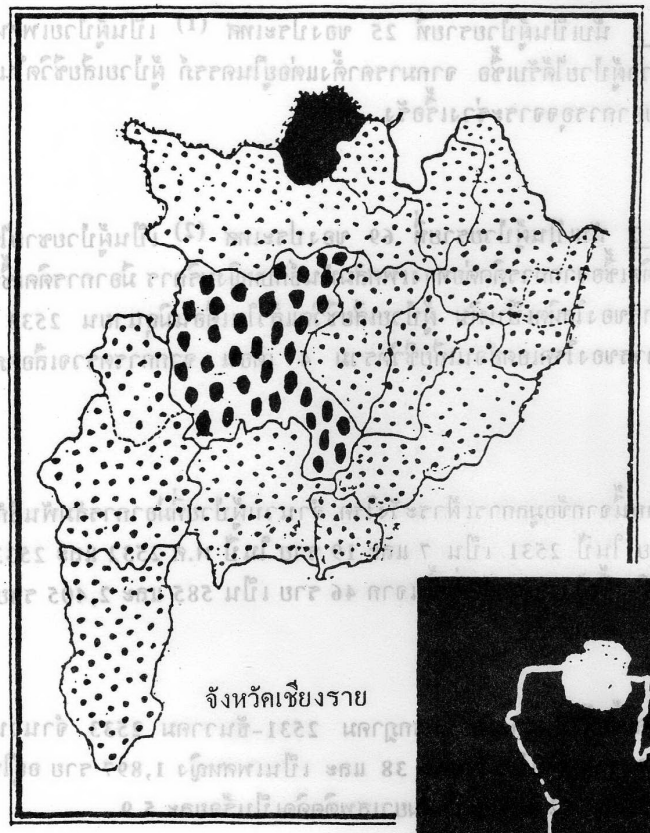

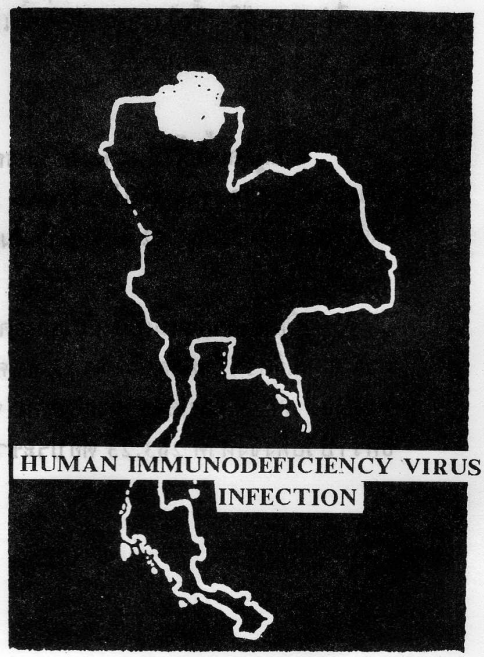

0-264/100,000 pop
265-528/100,000 pop
529-1,000/100,000 pop

(Mean of the whole province = 263.23/100,000 pop)

(อ่านต่อหน้า 57)

ระบาดวิทยาของโรคเอดส์ จังหวัดเชียงราย

(ต่อจากหน้า 52)

2. การเฝ้าระวังการติดเชื้อไวรัสเอดส์ เฉพาะพื้นที่ (Sentinel Surveillance) ในกลุ่มต่างๆ 6 กลุ่ม บ่งชี้ในทิศทางเดียวกัน คือมีการเพิ่มขึ้น หรือ ชะลอตัวในอัตราการติดเชื้อที่สูงแล้วทั้งสิ้น กลุ่มที่มีอัตราการติดเชื้อสูงสุด คือ กลุ่มผู้ติดยาเสพติด จากการสำรวจ 3 ครั้ง ในเดือนกันยายน 2531 ตุลาคม 2532 และมิถุนายน 2533 พบว่าอัตราการติดเชื้อเท่ากับร้อยละ 8.97, 60.71 และ 58.62 ตามลำดับ (รูปที่ 2A) กลุ่มที่มีอัตราการติดเชื้อเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือ กลุ่มหญิงบริการ สังเกตได้จากการสำรวจ 4 ครั้ง ในเดือนสิงหาคม 2530 ตุลาคม 2531 พฤศจิกายน 2532 และมิถุนายน 2533 มีอัตราการติดเชื้อเพิ่มจากร้อยละ 0, 0.98, 36.69 เป็น 54.02 ตามลำดับ (รูปที่ 2B) การสำรวจในกลุ่มชายที่มารับบริการที่คลินิคกามโรคจังหวัดจากการสำรวจ 3 ครั้ง ในเดือนสิงหาคม 2530 พฤศจิกายน 2532 และมิถุนายน 2533 พบอัตราการติดเชื้อเพิ่มจากร้อยละ 0, 13 เป็น 24 ตามลำดับ (รูปที่ 2C) การสำรวจนักโทษในเรือนจำ 3 ครั้ง ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2530 กันยายน 2531 และมิถุนายน 2532 พบการติดเชื้อเพิ่มจากร้อยละ 0, 3.74 เป็น14.74 ตามลำดับ (รูปที่ 2D) การสำรวจในกลุ่มหญิงมีครรภ์ที่มารับการตรวจที่คลินิคของโรงพยาบาลในเดือนตุลาคม 2532 ธันวาคม 2532 มีนาคม 2533 และมิถุนายน 2533 พบอัตราการติดเชื้อจากร้อยละ 0, 0, 2.25 และ 2.22 ตามลำดับ (รูปที่ 2E) ในกลุ่มสุดท้าย คือกลุ่มผู้บริจาคเลือดจากการติดตาม 4 ครั้ง ตั้งแต่เดือนมกราคม 2532 มิถุนายน 2532 ธันวาคม 2532 และมิถุนายน 2533 พบการติดเชื้อเพิ่มจากร้อยละ 0.87 เป็น 2.41, 2.81 และ 2.93 ตามลำดับ (รูปที่ 2F)

Figure 2 : HIV infection rate in 6 groups,

Sentinel surveillance, Chiangrai, 1987-1990

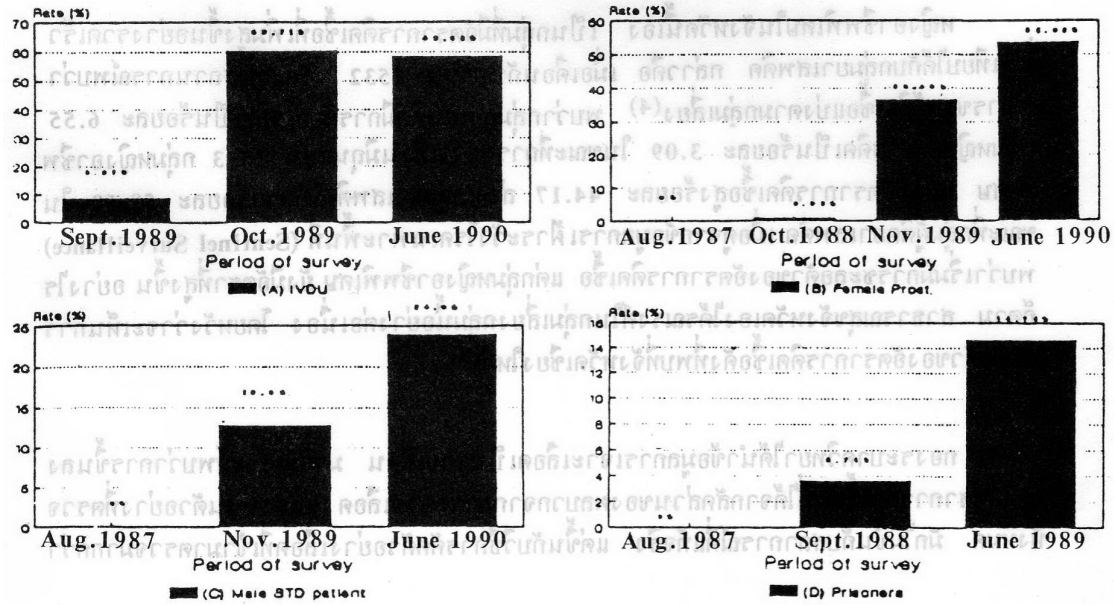

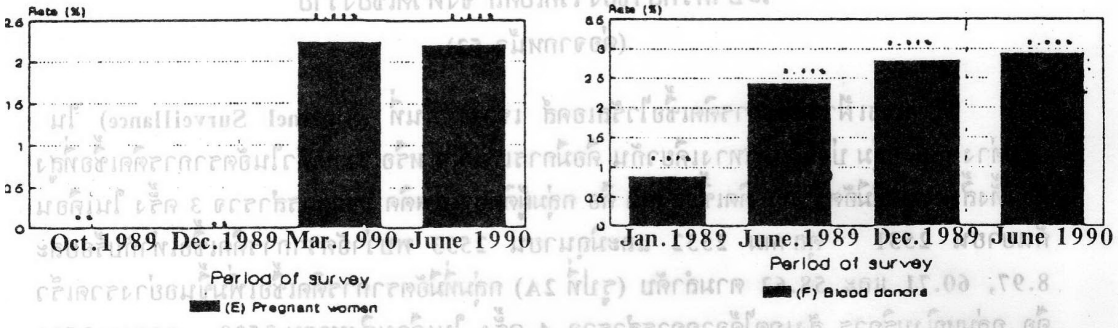

บทบรรณาธิการ

รายงานระบาดวิทยาของโรคเอดส์จังหวัดเชียงรายฉบับนี้ เป็นผลจากความร่วมมืออย่างดียิ่ง ระหว่างสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและโรงพยาบาลศูนย์ ที่ต้องการจะสะท้อนสถานการณ์โรคเอดส์ที่กำลังดำเนินอยู่ เราจะเห็นได้ว่าการแพร่กระจายดำเนินไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากลักษณะพิเศษของจังหวัดนี้ที่มีปริมาณของหญิงบริการอยู่จำนวนมาก ทั้งที่กำลังทำงานอยู่ในจังหวัดนี้หรือต่างจังหวัดก็ตาม จำนวนของผู้ติดเชื้อไวรัสเอดส์ที่ถูกส่งกลับมายังจังหวัดนี้ก็มีจำนวนไม่น้อยเช่นกัน เห็นได้จากข้อมูลในช่วงเวลานับตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2531 ถึงพฤศจิกายน 2533 ที่มีจำนวนผู้ติดเชื้อที่รับรายงาน 2,704 ราย เป็นส่วนที่รับโอนมาจากจังหวัดอื่นถึง 1,127 ราย (ร้อยละ 41.7) ในจำนวนนี้เป็นหญิงอาชีพพิเศษถึง 948 ราย (ร้อยละ 84.1 ของส่วนที่รับโอน)[3] จึงเป็นปัญหาอย่างยิ่ง เนื่องจากหญิงอาชีพพิเศษเหล่านี้มักจะมีการเคลื่อนย้ายถิ่นค่อนข้างมากทำให้ส่วนนี้ยังเป็นเพียงการคาดคะเน ยังต้องการการศึกษาต่อไป

หญิงอาชีพพิเศษในจังหวัดนี้เอง เป็นกลุ่มที่มีอัตราการติดเชื้อที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วที่สุดเทียบได้กับกลุ่มยาเสพติด กล่าวคือ เมื่อเดือนกันยายน 2532 จากสรุปสถานการณ์พบว่าอาการของผู้ติดเชื้อแบ่งตามกลุ่มเสี่ยง[4] พบว่ากลุ่มยาเสพติดมีการติดเชื้อคิดเป็นร้อยละ 6.55 กลุ่มหญิงบริการคิดเป็นร้อยละ 3.09 ในขณะที่การตรวจเดือนมิถุนายน 2533 กลุ่มหญิงอาชีพพิเศษ กลับมีอัตราการติดเชื้อสูงร้อยละ 44.17 ส่วนกลุ่มยาเสพติดมีอัตราร้อยละ 58.60 ในขณะที่กลุ่มผู้ติดยาเสพติด เมื่อดูจากข้อมูลการเฝ้าระวังโรคเฉพาะพื้นที่ (Sentinel Surveillance) พบว่าเริ่มมีการชะลอตัวของอัตราการติดเชื้อ แต่กลุ่มหญิงอาชีพพิเศษ ยังมีอัตราที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม สาธารณสุขจังหวัดเองได้รณรงค์ในกลุ่มเสี่ยงกลุ่มนี้อย่างต่อเนื่อง โดยหวังว่าจะเห็นการชะลอตัวของอัตราการติดเชื้อดังที่พบที่จังหวัดเชียงใหม่[5]

กองระบาดวิทยาได้นำข้อมูลการเจาะเลือดเป็นรายเดือน มาวิเคราะห์พบว่าการขึ้นลงของอัตราการติดเชื้อ ที่ได้จากสัดส่วนของผลบวกจากการตรวจเลือด ต่อจำนวนตัวอย่างที่ตรวจทั้งหมด มักไม่ขึ้นกับสถานการณ์ที่แท้จริง แต่ขึ้นกับวิธีการคัดตัวอย่างเลือดที่เข้ามาตรวจมากกว่า

เพราะถ้าเป็นกลุ่มเสี่ยงสูง มักจะได้อัตราการติดเชื้อที่สูงไปด้วย ในทางกลับกัน หากเป็นกลุ่มประชากรทั่วไป อัตราการติดเชื้อจะต่ำกว่าทำให้เปรียบเทียบสถานการณ์เป็นรายเดือนไม่ได้ ดังนั้นการค้นหาผู้ป่วยด้วยวิธีดังกล่าวจึงต้องระวังเป็นอย่างมากในการแปลผลสถานการณ์

อีกข้อที่พึงสังวรณ์จากการค้นหาผู้ป่วยจำนวนมากคือ ระบบการให้คำแนะนำแก่ผู้ติดเชื้อ เพราะหากไม่มีระบบดังกล่าวรองรับจะทำให้มาตรการสำคัญอันหนึ่งคือ การป้องกันการแพร่เชื้อไปสู่ผู้อื่น ปราศจากผลสำเร็จไปด้วย

เอกสารอ้างอิง -

1. กองระบาดวิทยา รายงานการสอบสวนผู้ป่วยเอดส์ รายที่ 25 รายงานเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์ 20(35) : 436-437, 8 กันยายน 2532

2. กองระบาดวิทยา รายงานสอบสวนผู้ป่วยโรคเอดส์รายที่ 69 (รายงานจากฝ่ายสอบสวนโรค)

3. รายงานสถานการณ์โรคเอดส์ จังหวัดเชียงราย เดือนพฤศจิกายน 2533 (เอกสารโรเนียว)

4. รายงานสถานการณ์โรคเอดส์ จังหวัดเชียงราย เดือนกันยายน 2532 (เอกสารโรเนียว)

5. กองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข, การศึกษาอุบัติการณ์ของการติดเชื้อเอดส์ในหญิงโสเภณี จังหวัดเชียงใหม่ ธันวาคม 2532 - กรกฎาคม 2533 (ข้อมูลยังไม่ได้พิมพ์)

ผู้รายงาน งานกามโรค ฝ่ายควบคุมโรคติดต่อและงานระบาดวิทยา ฝ่ายแผนงานและประเมินผล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย
ฝ่ายเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลศูนย์เชียงรายประชานุเคราะห์
คณะทำงานติดตามสถานการณ์โรคเอดส์ กองระบาดวิทยา และ
นายแพทย์ครรชิต ลิมปกาญนารัตน์ ศูนย์ความร่วมมือการวิจัยโรคเอดส์

##########